

Dr. Déri Pál:

Hozzászólás Szikinger István és Dános Valér előadásaihoz

Szikinger István kijelenti, hogy a lakosság nem kisebbik része, ha a bűnözésről nyilatkozik, általában csak a bűnüldöző szervek relációjában gondolkodik: a bűnözés paralel rendőrség. Ez véleményem szerint szimplikált megközelítése a kérdésnek, mert a bűnözés alakulását alapvetően a társadalomban végbemenő folyamatok határozzák meg. Ezzel a gondolatmenetével, melyet Szikinger István előadása alapvetésének tartok, teljes mértékben egyetértek, ugyanakkor néhány részletkérdésben eltérő a véleményünk.

Azzal egyet kell értenünk, hisz alapvetéséből adódik, hogy a rendőrség a bűnözés elleni fellépésében csak behatárolt lehetőségekkel rendelkezik, tehát optimális felfejlesztése ellenére sem lenne képes a bűnözést felszámolni. Ugyanakkor nem lehet nem tudomásul venni, hogy a rendőrség jó vagy kevésbé hatékony munkája +/- 10-15 %-kal befolyásolhatja a bűnözést és ezt a 20-30 %-ot nem érzékelné a lakosság. Érzékelné, mert a pozitív változás jelentős mértékben csökkenthetné a lakosság szorongását, félelmét. Oda kell figyelni tehát a különböző okokból felborult erőviszonyokra, a bűnözés és a bűnüldözés közötti arányok negatív irányba történt eltolódására, arra a tényre, hogy ma nem 120-130 ezer, hanem 500 ezer körüli a bűnözés a statisztika szerint is. A rendőrség ugyanakkor - ha jelentős korszerűsítésbe is kezdett és némi létszámemeléshez is jutott -, messze elmaradt a bűnözés feltartóztatásának igényeihez képest. Az a veszély fenyeget bennünket, hogy a régi arányok említett felbomlása következtében a bűnözés erői összeroppanhatnak, a bűnözés pedig gátlástalanul még több nagyságrenddel növekedhet, ami alapvetően veszélyeztetheti a társadalmi és gazdasági rendet is.

Véleményem szerint a most meglévő több mint 3300 fős létszámhiány pótlása mellett mintegy 10 000 fővel kellene, az

említett arány helyreállítása végett, növelni a rendőrség létszámát, mégpedig minőségileg jó szakember anyagból. Ezek mellett fel kell tárnunk azokat a szűk keresztmetszeteket, melyek szervezeti rendünk merevségéből keletkeztek és akadályozzák az információk gyűjtésének, rendezésének, maximális kiaknázásának és felhasználásának lehetőségét. Mindezzel megteremtődne az állomány számára az információs háttér, mely hatékonyabbá tenné, többszörözné a rendelkezésre álló emberi erőt, amit manapság nem kevésszer pazarlóan és kis hatékonysággal alkalmaznak. Ez utóbbi korszerűsítés nem kisebb hatású lenne, mint az általam említett létszámkiegészítés. Állítom, hogy csak e két feladat együttes megvalósítása vezethet közzelfogható eredményekhez. Mindezek következtében a növekvő bizalom közepette megvalósulna - harmadik pozitív fordulatként - a lakosság növekvő informális támogatása is, a passzív szorongás és félelem aktív tetterővé válna.

Választ szeretnék adni Szikinger István azon aggodalmára is, miszerint több rendőr csak több bűncselekményt eredményezne. Prognosztizálom ezért az általam említett feltételek mellett előálló helyzetet:

Az említett több rendőr - véleményem szerint is - előreláthatólag mintegy 20 %-kal növelné a bűnügyi statisztika számait, ténylegesen azonban javítaná a közbiztonság helyzetét és a bűncselekmények felderítésének eredményességét. A 20 %-os növekedés ugyanis nem a bűncselekmények számát emelné, hanem csak a statisztikáét, mert ezek a már elkövetett, de a rendőrség számára lappangó "sötét mezőből", tehát a látens bűncselekmények felfedéséből származnának. A fel nem fedett bűncselekmények pedig - mint tudjuk - azért veszélyesek, mert azokban egyáltalán nem folyik nyomozás és a kockázat hiánya újabb és újabb bűncselekmény elkövetésére ösztönzi a tetteseket. A bűnözői karrierok legtöbbje itt, illetve így kezdődik!

Érdemes volna gondolkodni a belső tartalékaink további feltartásán. Nem járna újabb anyagi megterheléssel, ha a nyomozói, vizsgálói állományt az értelmetlen írásbeliségtől az új büntetőeljárás Törvény, illetve annak végrehajtási utasítása

megszabadítaná. A törvényesség nem a jegyzőkönyvek, hanem az eredményes felderítés által valósulna meg. Arra gondolok például, hogy mindazon bűnügyekben, ahol a városi és kerületi bíróságok járnak el - a szóbeliség és közvetlenség elvét figyelembe véve - a bűnüldöző szervek tényvázlatban terjeszthetnék fel a lefolytatott nyomozást, illetve bizonyítást. Így a nyomozók, felszabadulva az íróasztal-munkától, minden energiájukat a tényleges felderítésre fordíthatnák. Ez a közvetlen személyes érintkezés a sértettekkel, tanukkal (lakásukon, munkahelyükön, stb.) elviselhetővé tenné a lakosság számára a büntetőeljárásban való részvételt és az ilyen emberi kapcsolat szélesítené a rendőrség támogatottságát is.

Mindezek mellett, mindezek ellenére a bűnözés csökkenésére véleményem szerint nem számíthatunk, mert a határok átjárhatósága következtében a bűnözés Európában - éppúgy, mint a víz a közlekedő edényben - nivellálódik és a mi bűnözési szintünk még nem érte el az európai átlagot.

Felvetődött a rendőri létszám pótlásával kapcsolatban, hogy hazánkban a rendőri hivatásnak nincs presztízse, a rendőrökkel nem szimpatizálnak az emberek. Ennek évszázados hagyományai vannak. Így volt ez akkor is, amikor kiemelt fizetést, állami nyugdíjat, társadalmi felemelkedést jelentett a m.kir. rendőrség és főleg a csendőrség állománya tagjának lenni, pedig akkor a nagy munkanélküliség közepette a biztosított jólét lehetővé tette, hogy az erőszakos szerv tagjait a legjobb emberanyagból válogassák. A felszabadulás után, főleg a feszített iparosítás következményeként - a régebben biztosított anyagi előnyök megszűntetésével - a rendőrség egyre gyengébb minőségi utánpótláshoz jutott. A szinte állandó jellegű és nagy mértékű fluktuáció a szakmai és kulturális képzést is ellehetetlenítette. Ehhez képest a legutóbbi években közzétett számos közvéleménykutatás "megfelelő" minősítése a rendőrség számára viszonylag pozitívnak értékelhető. Véleményem szerint ez a megítélés azzal függhet össze, hogy a lakosság személyi veszélyeztetése mértékében kedvezően fogadja, sőt követeli az utcai rendőri jelenlétet, másrészt méltányolja a rendőrség erőfeszítéseit, még ha az nem is vezet

mindig eredményre, mert ismeri a testület szűkös anyagi helyzetét. Mindehhez hozzá kell tennünk - bár sovány vigasz -, hogy a rendőri hivatás sehol a világon nem szerepel a legnépszerűbb hivatások között.

Dános Valér szerint a lakosság körében a növekvő szorongás és félelem a bűnözéstől alapvetően a média bűnügyi tudósításainak következménye. Kifogásolja, hogy a súlyos bűncselekményeket az előfordulási arányaikon felül szerepeltetik, ezzel általánossá téve a félelmet ott is, ahol hasonló bűncselekmények nem történnek. Nem vitatom, hogy ez a tény hozzájárult a szorongás és félelem növekedéséhez, de sajnos nem ez a meghatározó tényező. A meghatározó maga a tényleges bűnözés, mely megjelenik részben a bűnügyi statisztikában és még nagyobb részben "sötét mezőben", latenciában, amit kisebb-nagyobb atrocitások formájában személyesen is tapasztal a lakosság. Ezeket a személyes sérelmeket, negatív benyomásokat csak felnagyítják a média hírei. Befolyásuk mértékére választ adhat több legutóbbi években végzett kutatás. Korinek László 1982. és 1992. évi Baranya megyei kérdőíves felmérésében a lakóhelyi és az országos bűnügyi helyzet megítélésénél a válaszadók "romlott"-nak minősítették a "helyit" 1982-ben 26,7 %-kal, az országost 57 %-kal, tehát a különbség akkor 33,7 % volt. 1992-ben a "helyi" 62,7 %-ra, az országos pedig 94,1 %-ra emelkedett. A különbség itt is 31,4 % volt. Az én 1992. évi országos felmérésemben ugyanezen kérdésekre a "helyi" megítélése 63,8 %, az országos 88,8 % volt. Nálam a különbség 25 %. Ezek után a csaknem kvadráló számok alapján talán nem alaptalanul jelenthetjük ki, hogy a média befolyása körülbelül maximum 25-30 % lehet a bűnözés lakossági megítélésénél. Ez természetesen nem lebecsülendő hatás, de semmi esetre sem vonható le a következtetés, hogy ha nem lenne bűnügyi tudósítás, nem lenne a lakosság körében szorongás és félelem. Tudomásul kell venni, hogy a bűnözés még a statisztika szerint is 3-4-szeresére nőtt és ez a félelem oka.

Véleményem szerint - bár a bűnügyi tudósítások tekintetében nem kevés javítani való akad - a

bűncselekményekről szóló híreknél sokkal nagyobb hatással vannak a bűnözésre - részben annak eldurvulására, részben a potenciális sértettek szorongására, félelmére - a TV-ben sugárzott filmek, melyekben reggeltől késő éjszakáig a legrafináltabb és legbrutálisabb módon elkövetett gyilkosságok sorozatát láthatják a nézők, közöttük is elsősorban a gyermekek és fiatalok. Ezekben a filmekben a konfliktusok megoldásának egyetlen módja van: a másik ember megsemmisítése. Ezt teszik a bűnözők és ezt teszik a filmbeli hősök is. Ez a "minta" tükröződik vissza napjaink bűnözésében. Olyan környezetben élünk, ahol az emberi élet értéke lassan nullává degradálódik.

ELŐSZÓ

Az 1996. április 12-én megtartott tudományos ülésen a gazdasági szervezett bűnözés elleni harc során felmerülő rendőri, vám- és pénzügyőri, valamint ügyészi feladatokról esett szó. Kötetünkben két előadást teszünk közzé, mivel Selmeczi István, a Fővárosi Főügyészség osztályvezető ügyésze nem juttatta el számunkra előadása írásos változatát.

Kacziba Antal a rendőrség szemszögéből tekintette át a gazdálkodással összefüggő bűncselekményeket. A klasszikus szervezett bűnözés és a gazdasági bűnözés összefonódására és ennek fokozott társadalomra veszélyességére mutatott rá, kiemelve, hogy a szervezett bűnözői kör egyes alakjai jelentős gazdasági hatalmuk révén a társadalmi hierarchia csúcsára jutnak, ahonnan saját érdekeiknek megfelelően irányítják a gazdasági és társadalmi folyamatokat. Az utóbbi években a hazai bűnüldözőknek is szembe kell nézniük a gazdasági bűnözés területén megjelenő erőszakkal, amely az erőszakos bűnözés olyan új megjelenési formáit hozta magával, mint pl. a védelmi zsarolások, emberrablások, illetve a leszámolásszerű emberölések.

A bűnüldözési teendők mellett a jogalkotókra váró feladatokra is ráirányította a figyelmet, mondván, hogy a megfelelő korrupcióellenes jogszabályok, különösen a képviselők, illetve magas beosztású köztisztviselők összeférhetetlenségét szabályozó törvény nélkül kivédhetetlen a szervezett alvilág és a közélet szereplőinek összefonódása.

Lux Gyula ugyane problémakört tekintette át, hivatásából adódóan egészen más megközelítés alapján. Sokkoló adatokkal is szolgáló előadását a fekete gazdaság definiálásával kezdte, s felhívta a figyelmet arra, hogy napjainkban egyre több azoknak a száma, akik a gazdasági élet szereplőiként még csak alternatívaként sem számolnak a jogszabályok betartásával. A "jogszabályi infláció" vitathatatlanul hozzájárul a gazdasági